

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ НА РІВЕНЬ СПОЖИВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

Цзоу Ш., Юлдашов Р.

Науковий керівник: Соляр В.В., к.е.н., доцент

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Бюджетний процес є основою успішного управління державою та її економікою. Від ефективності бюджетного процесу значною мірою залежить зростання добробуту населення, економічна стабільність країни. Проте формула «спочатку економічні реформи, а потім реалізація завдань соціального розвитку» є деструктивною, оскільки такий розвиток забезпечується ціною соціальних втрат. Крім того така стратегія не забезпечує основної мети – розвиток середнього класу як гаранта економічної, політичної та соціальної стабільності, не сприяє подоланню бідності та призводить до глибокого матеріального розшарування.

Так у концепції Л. Ерхарда не ринок і не економічна ефективність є кінцевою метою, вони лише інструменти для її досягнення. Сама мета полягає у тому, щоб вивільнити людину, дати простір її енергії та ініціативі, забезпечити їй належне існування, максимально задовольнити не лише її матеріальні потреби, а й духовні [1]. Сенс соціального ринкового господарства у тому, що будь-який успіх економіки, досягнення раціоналізації, підвищення продуктивності повинно слугувати кращому задоволенню потреб споживачів.

Досягти цього можна за допомогою соціально спрямованого бюджетного процесу, бо саме ринкова економіка відкриває широкі можливості розвитку і для країни в цілому, і для окремої людини, що має спочатку задовольнити низку першочергових потреб, а потім мати можливість проявити свій творчий і новаторський потенціал. Тому соціально спрямований бюджетний процес дозволить обмежити або ліквідувати небажані наслідки ринкової конкурентної діяльності, стати каталізатором ринкових відносин і злагодити негативні явища, що їм притаманні. Так реаліями сьогодення є невирішеність більшості соціальних питань, зубожіння значної частини населення, провали у виробництві і відповідно приховане та зареєстроване безробіття, стагнація медицини, сфери послуг, освіти, науки та культури, високий рівень корупції та злочинності, занижений рівень соціальних стандартів.

Це підтверджує аналіз доходної та видаткової частин бюджету. Так доходна частина державного бюджету характеризується фіскальною спрямованістю, що відображається у високому рівні податкового навантаження на суб'єктів економічної діяльності (надходження ПДФО та прибуткового податку у 2021 р. 33%), та не створює стимулів до праці, розширення підприємницької діяльності. При цьому в структурі податкових надходжень державного бюджету України питома вага належить непрямим податкам (492 млрд. грн. або 64% у 2021 р.) як основному джерелу податкових надходжень до бюджету, що відповідає фіскальній спрямованості податкової політики, замість стимулюючої, яка сприяє економічному розвитку [2].

Головним недоліком щодо видаткової частини бюджету є те, що формування та виконання обсягів бюджетних видатків у переважній більшості здійснюється без належного врахування можливостей економіки та населення у сплаті податків для формування доходів бюджету. Це призводить до структурної розбалансованості фінансів держави, дефіциту бюджетів різних рівнів та викривленню споживчої поведінки населення.

На сьогодні найбільшу питому вагу в бюджетах демократичних країн мають видатки на соціальні потреби, що свідчить про виняткову роль соціальної функції держави. Розгалужена система соціальних зобов'язань стала однією з перших ознак цивілізованості суспільства, невід'ємним його атрибутом. Соціальні витрати держави стали одним із важливих факторів, які визначають рівень життя населення й добробут найменш забезпечених його верств. При цьому соціальний сектор включає в себе політику та програми в таких сферах, як зайнятість і безробіття, підтримання достатнього життєвого рівня населення, охорона здоров'я, освіта, тощо.

Соціальна спрямованість бюджетного процесу простежується через соціальні видатки бюджету. Соціальні видатки бюджету включають в себе видатки на охорону здоров'я, освіту, науку, культуру, мистецтво, фізичну культуру та спорт, соціальний захист, соціальне забезпечення та інші. При цьому, проведені на статистичних матеріалах дослідження ООН показали, що для країн з рівнем ВВП на душу населення як в Україні, об'єктивна межа витрат на соціально-культурні цілі повинна дорівнювати не менше 10% ВВП [3]. Таким чином закладені у державному бюджеті України на 2022 рік величини витрат на соціально-культурні цілі: на освіту – 187,1 млрд. грн. (3,5% ВВП), на охорону здоров'я – 3195,9 млрд. грн. (3,6% ВВП), на соціальний захист та соціальне забезпечення – 320,1 млрд. грн. (5,9% ВВП) є близькими до об'єктивно можливих максимальних значень при існуючому стані розвитку економіки [3]. Але проблема полягає у тому, що у нашій країні низький рівень ВВП і хоча проценти відрахувань від ВВП начебто відповідають об'єктивним межам, але у дійсності це мізерні суми у розрахунку на душу населення.

Отже, соціальна орієнтація бюджетного процесу передбачає досягнення високого рівня добробуту для переважної більшості членів суспільства в умовах економічної свободи та конкурентного ладу, пріоритетності видатків, спрямованих на розвиток людського капіталу, а також впровадження механізмів розвитку якісних факторів економічного зростання.

Література:

1. Schnabl, Gunther (2018) 70 years after the German currency and economic reform: The monetary, economic and political order in Europe is disturbed, Working Paper, No. 156, Universität Leipzig, Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät, Leipzig
2. Державний бюджет України на 2022. Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2022-538 (дата звернення: 03.02.2022)
3. Economic and Social Council Official Records, 2021 Supplement No. 6. Commission for Social Development Report on the 59-th session (19 February 2020 and 8–17 February 2021). United Nations. URL: <https://undocs.org/E/2021/26> (дата звернення: 15.02.2022)